

Dissertatio medica inauguralis, sistens quaedam de palustrium locorum insalubritate a miasmate oriunda / [Stephen Pellet].

Contributors

Pellet, Stephen.
University of Edinburgh.

Publication/Creation

Edinburgi : Balfour et Smellie, 1779.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/chqmtbgu>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

D 80 L 40273/P
DISSERTATIO MEDICA
INAUGURALIS,
SISTENS QUÆDAM
DE PALUSTRIUM LOCORUM IN-
SALUBRITATE A MIASMATE
ORIUNDA.

QUAM,
ANNUENTE SUMMO NUMINE,
Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri
D. GULIELMI ROBERTSON, S. S. T. P.
ACADEMIÆ EDINBURGENÆ PRÆFECTI;

NEC NON
Amplissimi SENATUS ACADEMICI consensu,
Et nobilissimæ FACULTATIS MEDICÆ decreto;
PRO GRADU DOCTORATUS,
SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS
RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

Eruditorum examini subjicit
STEPHANUS PELLET, A. B.
BRITANNUS,

Soc. Med. Edin. Sod. et Praef. Ann.

Ad diem 24. Junii, hora locoque solitis.

Omnis aër quo propior est terris, hoc crassior. Quemadmodum in
aqua et in omni humore faex ima est: Ita in aëre spississima quaeque
desidunt.

SENEC. Nat. Quaest. L. iv. c. x.

EDINBURGI:
Apud BALFOUR et SMELLIE,
Academiae Typographos.

M, DCC, LXXIX.

310386

Celeberrimo viro

G U L I E L M O C U L L E N,

A quo

Nova omnibus Medicinae partibus lux affulsit,

Qui merito

Novissimam in ipsa Epocham constituit:

Item,

Celeberrimo viro

J O S E P H O B L A C K,

Qui verae Philosophiae documenta

Grata Sermonis elegantia decorans,

Chemiam,

Egregiis inventis auctam,

Propriam sibi vindicat ;

Semper colendis,

Amicissimis Magistris,

Obsequentissimus discipulus

Hasce studiorum primitias,

Exiguum

Summae observantiae et grati animi

Testimonium

D. D. C. Q.

Dr Ford

from his friend
& fellow Candidate
the Author

E R R A T A.

P. 1. l.	10. a fine, humani, lege humano.	
2.	3. a fine, caeni,	coeni.
6.	7. caenosos,	coenosos.
7.	12. feri,	fere.
12.	8. alluvionibus,	inundationibus.
16.	3. a fine caenosa,	coenosa.
45.	4. epidemicas	epidemias
46.	8. a fine, cornicularum,	corniculatum.

DISPUTATIO INAUGURALIS,

SISTENS QUÆDAM

DE PALUSTRIUM LOCORUM IN-
SALUBRITATE A MIASMATE
ORIUNDA.

PROOEMIUM.

1. **Q**UICUNQUE, vel novas res discen-
di cupidine ducti, vel humani generi
suppetias ferre cupientes, morborum varia genera
indagare tentaverunt, quosdam certis regionibus
quasi proprios esse observaverunt, et Endemio-
rum nomine appellaverunt.

2. Eorum autem causas investigantes, in qui-
busdam inesse, quae omnibus talis regionis incolis
communia essent, nunc diaetam, nunc peculiarem
ipsius aëris constitutionem incusantes, autuma-
runt.

3. Insignem inter tales morbos locum obtinent qui in paludosis regionibus faeviunt, et ex eorum noxiis effluviis oriri videntur.

4. De iis pauca differere lubet; non aliquid novum proponere, vel quae diu nota sunt magis perspicua efficere sperantes; quae nec ingenii acumine, neque propria experientia freti, tentare valemus; sed almae hujus Academiae morem gerentes, qualequale specimen offerre jubemur, quod nos non omnino desidia fuisse deditos, cum summos in medicina honores ambire ausi simus, ostendat.

P A R S P R I M A.

C A P. I.

Quid sit Palus,

5. Lata sed parum profunda et fere immota aquarum collectio, caeni praesertim parte super aquam eminente, Paludis nomine designatur: Quam appellationem Lancisius ad stagna et lacunas,

nas, modo defides caenofasque aquas contineant, extendit.

6. Regiones minus incolis refertae, et ideo minus cultae, extensas faepe paludes exhibent. Aquae scilicet a montium et collium jugis in valles fluentes, si decursui obstacula offendant, ibi stagnant, et planitiem inundant, quae hominibus impervia, commodum variis plantis et insectis nidum praebet.

7. Et ipsi fluvii ripis minus accurate incarcerati, inundationes, impedimentis praesertim oppositis, late diffundunt.

8. Hinc variae aquarum collectiones, quae lacus vel paludes efformant.

9. Denique, fluvii limum undis vehentes ipsa ostia faepe impediunt, alveum late extendunt, et immensa stagna, angustis canalibus intersecta efformant.

C A P. II.

Palustres Regiones insalubres esse.

10. Multorum saeculorum experientia constat, talium regionum incolas faepe pluribus morbis fuisse

fuisse obnoxios, qui longe severius advenas fere universos affecerint.

S E C T. I.

Veterum Testimonia.

11. Et hic non defunt veterum auctorum testimonia, inter quos Pater Hippocrates agmen ducere celebratur, cum in lib. de Nat. Homin. §. 18. ita scribit. ‘ Quando ex uno morbo multi homines corripuntur eodem tempore, causam ad id quod communissimum est, et quo maxime omnes utimur referre oportet. Est autem hoc spiritus et aer quem inspirando trahimus, et palam est eum ipsum spiritum morbosam aliquam *exhalationem* habere.’

12. Et in lib. de Flat. ‘ Cum igitur aer inquinamentis hujusmodi, quae hominum naturae adversantur, plenus fuerit, tum homines aegrotant.’

13. Inquinamentorum autem naturam fusius explicat in Epidem. lib. 3. ‘ Aliquando post diurnas pluvias ingentem subortam fuisse pestem, totam civitatem Abaton pervastantem.’

14. Eandem fuisse Galeni sententiam, patet ex lib. 1. de Different. Febr. ‘ In pestilenti aëris
 ‘ statu, inspiratio potissimum febris est causa; fit
 ‘ enim et aliquando ob eos qui sunt in corpore
 ‘ humores ad putrescendum paratos, cum brevem
 ‘ aliquam occasionem ad febris originem ab
 ‘ aëre ambiente acceperit animal; magna autem
 ‘ ex parte ex inspiratione incipit aëris circumstantis
 ‘ a putrescibili evaporatione infecti. Putredinis
 ‘ autem principium ex aliquorum vel lacuum vel paludum
 ‘ aestatis tempore evaporatione.’

15. Diodorus Siculus ad eandem causam Atheniensem pestem refert. ‘ Cum ergo praecessissent
 ‘ hyeme magni imbres, contigit terram humidiores fieri,
 ‘ et multa aquaticis locis accepta, aquarum vi paludescere,
 ‘ et continere stantem aquam, non secus ac loci palustres:
 ‘ His vero calefactis per aestatem, et putrescentibus,
 ‘ consurgere densos et foetidos vapores, qui exhalantes,
 ‘ vicinum aërem corrumpebant: Quod etiam in paludibus
 ‘ morbosam retinentibus dispositionem videtur accidere.’ *Bibl. Hist. lib. 12.*

16. Dionysius Halicarnassensis memorat, crudelem
 ‘ epidemiam in Volscorum regione grassantem,

fantem, a pestiferis paludis Pontini exhalationibus obortam. *Antiq. Rom. lib. 7.*

17. Ideo Hispaniam saluberrimam esse tradidit Justinus, quia per illam aequalis aëris spiritus, nulla paludum gravi nebula inficitur. *Hist. lib. 44.*

18. Urbes ad lacus caenosos fitas aërem morbosum attrahere, auctor est Strabo, in descriptione Alexandriae. *De Situ Orbis, lib. 5.*

19. Selinuntios quotannis a putrescentis fluvii factore peste mulctatos, tradidit Laertius. *In Emped. Vit. lib. 8.*

20. De Camarina notum est adagium :

Μη κινεν καμαρινην.

21. Vitruvius non dubitat asserere, infalubres esse Altinum, Ravennam, Aquileiam, et Salapiam, propter vicinas paludes. *Archit. L. 1. c. 4.*

22. Varronis etiam et Columellae adsunt testimonia de vitandis locis palustribus. *Varr. L. 1. c. 12. Colum. c. 5.*

23. Quae medicinae principes, summi historici, architecturae, et rerum rusticarum periti notaverunt, ea et ab ipsis poetis debito lepore decantata fuerunt.

24. Hydra Lernaëa ab Hercule occisa, et serpens Pytho ab Apollinis sagittis transfixus, nihil videntur

videntur esse praeter antiqua palustrium regionum insalubritatis testimonia.

25. Lacus Avernus in Campania, adeo propter foetida effluvia fuit infamis, ut inferorum ostium habitus fuerit. *Aeneid.* vi. 237.

26. Scriptores qui palustrium morborum historiam fufius tractaverunt, plurima alia veterum testimonia de paludum insalubritate collegerunt, eadem per media secula ad nostra tempora plane deducentes: Ita ut nullum possit remanere dubium, quin viri docti, aequae ac vulgus, unanimo ferri consensu palustrium regionum insalubritatem agnoverint. *Targioni Tozetti Ragionamenti.*

S E C T. II.

Recentiorum Observationes.

27. Sed et in multis orbis partibus adhuc remanent paludes, quorum vicinia insalubritatis nota infamis est. Notantur imprimis, in Anglia ipsa, Effexia, Cantia, Comitatus Lincolnienfis et Cantabrigienfis, ager Portesmuthanus, &c. In Belgicis provinciis, Zealandia, magnoque Flandriae et Brabantiae

Brabantiae pars. In Suecia, Hungaria, Dalmatiaque, tractus plurimi. In Italia, Latii et Etruriae pars. Minorca et Sardinia insulae. In Africa, Guinea, et Ægyptus. Insulae ad Viride Promontorium, Madagascaria, &c. In Asia, Mocha, Balsora, Gambroon; Insulae Java, Sumatra, et Banda; regna Araken et Pegu; et Bengal ad ostia Gangis. In America, Marylandia, Virginia, et Carolina Meridionalis; Georgia et Florida Occidentalis, Mobile et Pensacola; *Basse-Terre* in Sancti Christophori insula, et *Bridge-Town* in insula Barbada; Antigua et Jamaica insulae; Regiodunum in insula Sancti Vincenti; Insula Sancti Domingo, Guadalupa, Martinico, Sancti Eustachii et Curacoa; Cayenno et Surinam, Veracrux, et orae Mexicani sinus.

C A P. III.

Quinam Morbus palustribus Regionibus endemius.

28. Palustrium regionum incolae scorbuto et cachexiae quidem sunt quandoque obnoxii; saepe et dysenteriis vexantur; Sed morbus iis locis
maxime

maxime endemius est febris intermittens vel remittens, quae, etsi aliquando continuæ specie larvetur, semper tamen de intermittentium propria esse videtur, nisi quod nonnunquam, ut in morbo Hungarico obtinet, typhus contagiosa simul adsit. Praeterea, morbi Hungarici nomine aliquando febres continuæ non secus ac intermittentes descriptae fuerunt.

29. Variorum enim auctorum enarrationibus, qui palustres epidemias in variis regionibus saevientes descripserunt, attente perspectis, eas non nisi vehementiæ symptomatum gradu differre, sed omnino ad eandem sectionem pertinere admodum probabile est.

30. Haec sententia clarissimorum imprimis virorum Equitis Pringle et Jacobi Lind observationibus consentanea, et celeberrimo Cullen etiam placuit, ut eam in praelectionibus suis tueri soleat.

31. Lancisius quidem, saeviente prima earum quas describit epidemia, quosdam continuis febribus affectos observavit. Cum ipsi autem numero pauciores et a paludibus magis remoti essent, eos potius synocho vel typho contagioso laborasse probabile est.

C A P. IV.

Morbi Causa Miasma.

32. Hujus autem morbi causa quae excitans nuncupatur, noxiis quibusdam effluviis ex paludibus surgentibus jure referri debet. Nam sub coelo alias optimo saevit morbus in vicinia paludum, fanissimos homines eo deductos subito invadens: Nonnisi in palustribus regionibus, quatenus novimus, oritur, et, exsiccatis vel purgatis paludibus, debellatur: Praeterea, qui ab effluviis debita cura cavere valent, immunes remanent morbi, qui aucta miasmatum copia ingravescit: Denique, aliae causae, quibus iste morbus adscriptus est, ipsum producere non valent.

S E C T. I.

Sub Coelo alias optimo Paludes noxii.

33. Peritus medicus Lancisius multis et validis argumentis Romani coeli salubritatem demonstrat.

monstrat. Ostendit optimum esse Romanorum colorem, acre eorundem ingenium, et suaves temperatosque eorum mores: Apud cives caute viventes paucos admodum esse morbos vernaculos; plurimos autem senes incolumem in ea degere vitam.

34. In hac autem civitate, praeter pestes a Livio memoratas, et ab aliis post ipsum observatas, quinque Lancisius epidemias describit, in quibus arcendis diligentissime ipse incubuit, et quae sine dubio a paludum seu stagnantium aquarum effluviis excitatae fuerunt.

ART. I. *Epidemiae in Roma et vicinis Locis.*

35. Ipsarum prima anno 1694 diuturnos imbres et magnas Tiberis inundationes secuta, Romae in Leonina nuncupata civitate saeviit.

Secunda in urbe veteri orta, per aliquot annos grassata est usque ad 1705, post auctum fossarum, in quibus cannabis maceraretur, juxta urbem, numerum, variamque praeterea fordium accumulata colluviem, quae gravissimum odorem ibidem

dem quaquaversum effundebant ; graveolentibus eodem tempore quibus cives utebantur aquis.

36. Tertia, Febrium Balneoregii grassantium, post integri collis prope eam urbem lapsus, unde rivus interceptus, et complures lacunae apertae sunt, quae aquas effluentes receperunt.

37. Quarta, Febrium Pisauri, ob stagnantes aquas, tum ex fluvii alluvionibus, tum ex lento ac saepe interrupto cursu per urbem illam fluvio-
li ; nec non ex viarum immunditiis per aestates annorum, praesertim 1708, et sequentium.

38. Quinta, Febrium quae Agnaniae, Ferentini finitimisque locis, propter stagnantes aquas, anno 1709 grassatae sunt.

ART. 2. *In Britannia.*

39. Britannia coelo propitio fruitur : Aër in ipsa purissimus, rarissime vel nimio aestu excandescit, vel gelu intenso et diutino superveniente incolis molestiam facessit. Felix itaque et saluberrima est regio, paucis locis exceptis, qui paludibus vicini, saepe incolis, certius advenis, perniciem fere universam inferunt.

40. Vectis

40. Vectis insulae prae omnibus salubritas celebratur : At in ipsa urbe Brading dicta, prope paludem sita, febribus maxime est divexata. *Lind, dis. 214.*

41. Intermittentes fere nusquam in Caledonia endemici apparent, exceptis quibusdam in Lothiana tractibus paludosis.

42. Edina ipsa saluberrima est ; quidam autem suburbani, juxta ipsam loci paludosi, insalubritatis suspicionem incurrere dicuntur.

ART. 3. *In Belgicis Provinciis.*

43. Salubres sunt Flandriae maxima pars, nec non aliae Austriacae Provinciae, in solo satis excelso, ideoque sicco, sitae. Quae vero humiliores sunt, insalubritatis nota adeo infames sunt, ut exercitus et praesidia in iis collocata, mirum in modum febribus vexentur.

44. Ipsae urbis Gandavii pars excelsior salubris est ; quae autem humilior in paludoso solo sita est, militibus ibi degentibus anno 1742 admodum fuit funesta, qui cum postea ab ea migrassent, sani denuo evaserunt. *Pringle, Dis. p. 12.*

45. Anno

45. Anno 1745, post captam Ostendam, quinque legiones, in quibus decem tantum aegri milites inventi sunt, ab ea civitate remotae, et ad urbem Montes Hanoniae dictam deductae, post tres septimanas 250 aegros numerabant. Nempe, agri vicini inundationibus hoc tempore foedabantur. Mox milites Bruxellas deducti, sani vixerunt. Sed alia legio, eodem tempore in arce Antwerpiae collocata, quae prope paludes est sita, post circiter duos menses et semissem 183 aegros numerabat. *Pringle, 37.*

ART. 4. *In Hungaria.*

46. Hungaria infalubritate infamis devenit, quod humiliores in ea tractus, juxta Danubium et Dravum, exercitibus ibidem degentibus funesti admodum fuerint: At aliae Hungariae partes, quae inundationibus non obnoxiae sunt, salubres esse dicuntur. *Pringle, 188.*

ART. 5.

ART. 5. *In Minorca.*

47. In Minorca insula, nedum paludes juxta urbem veterem vel novam inveniuntur, sed etiam incolae hortos aqua puteali irrigare coguntur, quam tanta copia affundunt, ut coenum inde efformatum magno ranarum numero domicilium praebeat; insalubres autem sint adjacentes domus.

48. Praeterea, experientia compertum est, pernoctationem prope urbem, qua horti jacent, admodum periculosam esse; cum agricolae in vineis, ab urbe remotis, securas noctes degant.

49. Quae autem domus super rupem mollem et quadantenus spongiosam exstructae sunt, aqua, post imbres, a rupe absorpta, et dein ibidem stagnante, incolis saepe exitiosae evaserunt. *Phil. Transf.* 1776.

ART. 6. *In Ægypto.*

50. Ægypti salubritas a multis auctoribus celebratur, et adhuc regio ferax est et incolis refer-
ta.

ta. Ea tamen, si aquae Nili diu post inundationes stagnent, epidemiis obnoxia fit. *Pringle*, 193.

51. Alexandriae, teste Alpino, autumnno graffantur febres multae pestilentes, quarum ortus plane referri debere videtur in putridos halitus, qui a subterraneis urbis locis, cavitatibusque palustri aqua plenis, aëri tunc permiscentur. Urbs etenim haec tota super columnas marmoreas, numero fere infinitas, posita et fundata est, ita ut fundamenta hae solum omnium domorum sint, quae universam omnium aedium basin sustentant. Ideo loca urbis omnia subterranea, inania, et pervia existunt, ut affirmant aliqui: Quod ea causa factum fuit, ne urbs terrae motibus foret obnoxia: Vel aliis ita putantibus, ut aquam a Nilo flumine per rivum in urbem manentem populus copiosissimam in subterraneis illis magnis cavitatibus ad usum per annum confervaret. Singulis annis peraucti fluminis illius rivus Caleg vocatus, in eas urbis cavitates copiosissimam aquam evomit, quae sequenti aetate fere tota absumitur, paucissimaque remanet, quae caenosa palustrisque reddita, corrumpitur, veneficaque evadit; ex qua tunc multi vapores sursum elevati aërem inficiunt qui pestiferarum
 6 illarum

‘ illarum febrium causa existit.’ *P. Alp. de Medic. Ægypt. lib. 1. c. 14.*

ART. 7. *In Guinea.*

52. Guineae solum ferax omnigenos fructus edit, animalium autem numerosas species gignit; et, locis paludosis exceptis, salubris est regio per plures anni menses. Cum autem assidue decidentibus imbribus coenosa fit palus, grassatur funesta pestis. *Lind, Dis. 49.*

ART. 8. *In Sinensi Imperio.*

53. Sinensis Imperii omnium rerum feracissimi salubritas, ex paene incredibili incolarum numero probatur. Ii autem tractus in quibus oryza colitur, quique ideo paludosi sunt, febribus et obnoxii videntur. Idemque de aliis locis, ubi oryza colitur, observatur, *Lind, Dis. 85.*

C

ART.

ART. 9. *In India Occidentali.*

54. Sancti Christophori et Barbadae insulae saluberrimae sunt; sed in hac *Basse Terre*, in illa *Bridge Town*, dictae urbes, ob vicinas paludes, infalubritate sunt infames.

S E C T. II.

Subitus Morbi Impetus.

55. Qui palustria loca adeunt, saepe adeo subito morbo corripuntur, ut nullum sit dubium quin paludum effluviis adscribi debeat.

56. Adeo venenata effluvia a Naroniano sole affurgunt, ut anno 1727, teste celeberrimo medico Pujati, quotquot ex rure *Racischie* dicto ad caedenda ligna illuc appulerunt, quotquot ad ea navibus exportanda illuc petierunt, nemine excepto, plus minusve aegrotaverint. Milites autem ibidem munimenta contra fluvii impetum exstru-

entes,

entes, licet per duos solummodo dies quaelibet cohors commorata fuisset, singuli morbo Naroniano correpti sunt. *Pujat. de Morb. Naron.* p. 7.

57. Cum juxta Portesmutham milites arma tractare consueverint, sex aliquando simul inter exercitationem aegrotabant. *Lind, Dif.* 23.

58. Targioni Tozzetti, cum herbas collecturus palustrem locum adiisset, post paucas horas morbo correptus est. *T. T.* 319.

59. Lind memorat quosdam venationi et aucupio juxta fluvium Gambiam intentos, qui nausea, vomitu, et cephalalgia fuere correpti, simul ac prope magnam quamdam paludem devenerint. *Lind. Eff.* 156.

S E C T. III.

Exsiccatis Paludibus, cessat Morbus.

60. Multorum seculorum experientia constat, quod, exsiccatis paludibus, multae regiones, antea admodum insalubres, sanissimae denuo factae fuerint.

61. Hujusmodi operum utilitatem grato animo agnoverunt homines, qui inter Deos et Heroas eorum auctores adnumeraverunt.

62. Serpentis Pythoni historia ex limo post diluvium corrupto enati, et ab Apollineis tandem sagittis transfixi, ab epidemia quadam post inundationem saeviente, et exsiccata regione debellata, ortum plane duxisse videtur.

63. Ideo a Dionysio Halicarnassensi celebratur Hercules, quod fluviorum, qui campos inundabant, cursum mutaverit. Fossis autem ductis, agros vicinos a Penei fluvii inundationibus liberasse, obisconamque vallem, in qua non pasci, sed stabulari, numerosa Regis Augiae armenta consueverant, inmisso fluvio purgasse celebratur. *Pausan. Arcad. Dion. Halic. Rom. Ant. lib. 1.*

64. Sed ut a mythologia ad historiam transferamus; quanta fuit apud Romanos cura, ne aquae circa urbem, vel in Latio, omnino stagnarent.

65. Scilicet, ipsis in omni aevo persuasum est, salubritatem regionis a paludum exsiccatione vel purgatione pendere.

66. Quum autem post Barbarorum irruptiones, excisis ductibus, aquae Romanum per agrum passim in stagna confluerint; hinc magna regi-
ni

ni pernicies, urbs civibus orba, agri solitudine inculti, coelum gravitate infame.

67. Tandem post diutinam pacem, cum Pontifices, adventitiae labi remedium adferre conati, urbem et agros exsiccare et purgare ceperint, rursus salubris et incolis referta evasit. *Lancisi. Pringle.*

68. Sapientibus praesertim Lancisii consiliis obtemperantes, epidemias et praesentes submovere, et futuris occurrere, potuerunt.

69. Targioni Tozzetti morbum saevissimum, in tractu quodam Etruriae *Valdinievole* dicto, grassantem describens, eum omnino a statu Focechii lacus pendere ostendit; hujus enim tractus historia per longam annorum seriem deducta, patet ipsum fuisse saluberrimum, dum locus puris aquis refertus cymbis assidue pervius erat; cum autem, varias ob causas, subsederint aquae, et lacus in paludem conversus fuerit, tum saeviit epidemia.

70. Et aliae regiones, paludibus exsiccatis vel purgatis, salubriores factae sunt. Sic plurimi in Anglia tractus, quidam imprimis in Northumbriae et in Cambrorum confiniis, febribus olim vexabantur, quae nunc, exculta et exsiccata regione, fere prorsus evanuerunt.

71. Idem et de Lutetiae et Burdigalae vicinia observatum est. *De Laffone, Memoire Instructif.* 1776.

P A R S S E C U N D A.

C A P. I.

De Palustrium Effluviorum Natura.

72. Miasmata naturam curiosius investigare conati sunt Lancifius et Pujati.

73. Lancifius palustrem aquam cum coeno in phiala exceptam, et igni admotam, inodorum primum atque in acidum facile concessurum phlegma; deinde liquidum ex commixto impuro sulphure male olens, mox etiam acro-volatiles sales, tandemque oleum foetidissimum, ingratum, et plane veneficum, emittere animadvertens, eodem fere ordine Solis calore effluvia e paludibus emitte praepostere admodum putavit.

74. Nam Solis calor, etiamsi adeo intensus esset, ut paludem ferverefaceret, accuratam tamen ejus
analyfin

analysin minime posset exhibere. Calor autem phialae admotus, nova principia evolvere debuit, quae nunquam a Solis calore assurgere potuissent.

75. Pujati naturae operationes accuratius imitari conatus, situlam aeneam terra, herbis, et aqua completam, Soli exposuit. Sequenti die, fermentatio quaedam incepit; bullae scilicet cum herbis ad superficiem ascenderunt, mistura grave quid sed herbaceum olebat. Superveniente pluvia, cessabat fermentatio. Hujus autem aquae portione quadam evaporata, nova signa apparuerunt; viscidior scilicet latex, foetor autem gravior: Effluvia autem argenteum hypocyathum propius admissum facile conspurcabant: Vermiculi tandem in limo visi sunt.

76. Sed neque ex hoc experimento quidquam utile de effluviorum natura eruere possumus. Exigua admodum eorum copia e situla assurgere potuit, nec quidquam praeter foetorem emittens, quae sternutationes quidem excitavit, et in naribus quamdam malam sensationem, ad duas ferme horas perdurantem, reliquit.

77. Cum autem irrita fuerint clarissimorum virorum experimenta, vix nos quidpiam certum de miasmaturum natura, ex ipsarum paludum contemplatione,

templatione, eruere speramus. Phaenomena nihilominus attento animo consideremus.

78. In paludibus ingens coeni copia assidue coacervatur. Scilicet aquarum stagnatio variis plantarum speciebus commodissimum nidum praebet: Saepe et magnam foliorum copiam, variasque praeterea sordes, ventus progressu temporis secum vehit, quae omnia ibidem remanent, et computrescunt.

79. Innumera etiam insectorum genera paludes frequentant, et ibi excrementa et ovula deponunt, moxque peritura sepulturae locum in iisdem paludibus obtinent.

80. Variam hanc vegetabilium et animalium miscelam, superveniente Solis calore, *fermentationem* quamdam subire, quae *miasmata* producat, probabile est.

81. Quoddam sui generis *effluvium* ex supra dicta fermentatione enasci, verosimile videtur: Quoniam nec calor, nec humor, nec putredo palustres febres excitare valeant.

SECT.

S E C T. I.

Humor et Calor.

82. In calidis quippe regionibus, quae sicco tamen aëre fruuntur et solo, intermittentes ortum non ducere solent.

83. Humor calori junctus fibras laxas efficit; corpus exinde debile et effaetum evadit: Viribus autem vitalibus imminutis, si adsint contagium vel miasmata, eorum impetum resistere minus valebit. Nisi autem ipsa aderint, nec orientur febres.

84. Itaque navigantes sub candenti Sole, optima quidem valetudine fruuntur, saltem dum spiraculis cavetur, ne humana in iis effluvia accumulentur; et, debita exercitatione, ac vegetabilibus ad diaetam adhibitis, Scorbutus arcetur.

85. Itaque, anno 1759, quatuordecim hominum millia, postquam per sex menses in navibus degerint, non plures quam viginti aegros numeraverunt. *Lind, Ess. 214.*

86. Cum Portesmuthae grassaretur epidemia febrilis, decem hominum millia in navibus juxta *Spithead* stantibus, morbum omnino effugerunt. *Lind, Eff.* 219.

87. Anno 1747, naves in freto juxta insulam *Waleheren* in Zelandia ad anchoras stantes, epidemiae tamen immunes fuerunt, quae oras utrinque vexabat. *Pringle*, 57.

88. Naves juxta insaluberrimum Indorum litus ad anchoras stantes, saltem dum fenestrae clausae remanserunt, quae littus spectabant perniciem evaserunt, quae fenestris apertis eos faevissime divexabat. *Cullen, Praelect.*

89. In America Septentrionali, qui juxta lacus degunt, vegeti remanent; qui autem juxta paludes, paucis ab iisdem milliaribus distantes, febribus ii vexantur.

90. Cum aggeribus ruptis, Batavorum regionem aquae inundaverint, non tamen saeviit epidemia, donec, subsidente latice, coenum apparere inceperit.

91. Memorat Senac, ad magnae urbis maenia, stagnum latissimum profundumque, in quo, lapsu temporis, accumulata colluvies, simul ac ad aquae superficiem apparere inceperit, horrenda febris loca vicina depopulavit.

92. Geneva Allobrogum ad ostium Rhodani sita, quo e Lemano lacu emittitur, saluberrimo tamen aëre fruitur: Fossis autem intempestive purgatis, febribus vexata fuit, quae, cum aqua denuo in iis libere fluxisset, tandem cessaverunt.

93. Quae supra (69.) de lacus Focechii statu novimus, et hic locum etiam inveniunt.

94. Navium autem recens constructarum insalubritas potius a quodam miasmate, ex humido ligno exsurgente, quam a puro humore, oriri videtur. *Lind, Ess. 23.*

SECT. II.

Putredo.

95. An putredini miasmatum virulentia accepta referri debeat, multum disputatum est, et lis adhuc forte sub judice est.

96. In paludibus quidem ingens adest putrida colluvies: Calor autem et humor, quae putredinem maxime promovent, miasmatum vim et acuire videntur.

97. Sed

97. Sed putredo saepe innoxia est, vel morbos a palustribus diversos excitare consuevit.

98. In multis urbibus, quae putrescentibus for-
dibus sunt refertae, nullae tamen epidemiae gra-
fantur.

99. Qui cadavera secant, et eorum effluvia diu-
tius hauriunt, febribus continuis et aliquando di-
arrhoeis sunt obnoxii: Palustria autem miasma-
ta intermittentes vel remittentes excitant.

100. Continuis etiam febribus aliquando vex-
antur, qui in palustribus regionibus degentes, ex
putrescentium piscium carne vesci solent.

101. Promi condi, qui in navibus putridorum
effluviis magnam copiam hauriunt, non ma-
gis tamen febribus obnoxii quam alii nautae vi-
dentur.

102. Nec ipsa sterquilinia, nec stabula, quae
putrescentibus effluviis maxime abundant, fe-
bres excitare videntur. In stabulis tamen ad-
sunt calor, humor, et putredo. Adest in iis
magna effluviis ex pecorum corporibus sur-
gentium copia. Saepe in iis mixta animalium
vegetabiliumque diu concocta colluvies, foetorem
gravissimum edit, quod maxime in ovilibus, suili-
bus, et chortibus observatur, nec tamen epidemi-
cis morbis ortum dare videtur.

103. Me-

103. Memini litis, in curia *Bancus Regius* dicta, villico cuidam intentatae: Is chortem alitibus villaticis adeo refertam possidebat, ut annum redditum quingentarum librarum inde perciperet. Hujus autem chortis graveolentia, viciniae admodum molesta, insalubritatis suspicionem praebuit; et de chorte, quasi publica esset offensa, in libello conquestum est. Testibus vero utrinque interrogatis, iudicio vicit villicus. Nedum ullam noxiam a chortis effluviis illatam fuisse probatum est; sed etiam reus actoris personam induit, et, accusatore in jus citato, is tandem graviter a curia mulctatus est.

104. Et ipsi agricolae et hortulani, qui fimum agris ingerunt, vegeti tamen et sani remanent.

105. Qui autem cloacis purgandis incumbunt, non febribus, sed severis ophthalmiis, teste Ramazini, obnoxii sunt.

106. Lancisius quidem, assumpto panno cujus pars cerato linteo contexta, pars autem altera explicata, libero aëri ad regionem in quam ex palude ventus spirat exposita fuit, invenit partem quae effluviis obvia fuit vermibus refertam. Sed hoc experimentum tantum probat, vel putridum humorem cum miasmatibus a palude assurgere, vel

vel miasmata ipsa vermium generationi favere, nullo modo autem ea ipsa esse putrida.

107. Senac asseverat, quod qui prope lacum supra memoratum (91.) degerent, nec per tres horas quidem carnes asservare poterant, quae statim putrescere solebant. Sed et hoc experimentum tantum probat, effluvia e palude assurgentia, putrefactionem promovere, non autem ipsa esse putrida.

108. Nec enim ea quae putredinem inducere valent semper sunt putrida, nec effluvia a putridis substantiis assurgentia, putrefacientia semper observantur. Creta enim et sal marinus inter septica, alkali autem volatile inter antiseptica numerantur.

C A P. II.

Quae Paludes magis minusve noxiae.

109. Missa igitur ipsorum effluviorum natura, quae caligine obsita videtur, ad quaedam magis obvia deveniamus: Scilicet, quaenam paludes sint magis minusve noxiae, investigemus.

110. Quoniam humor, calor, putredo, et quies, miasmatum generationi favent, debita istorum
copulatio

copulatio majorem miasmatum copiam gignere valebit.

S E C T. I.

Humor.

111. Humoris quidem, si nimia adsit copia, aberit effluviolorum virulentia, moderata nempe fermentatione quae miasmata gignat.

112. Itaque saepe ipsae inundationes pestem arcent, donec superfluous humor evaporatione dissipetur.

113. Pujati memorat, spatiosam paludem a fontibus Lipientiae efformatam, quae tamen nullam labem viciniae intulit; scilicet, aqua per totam paludem continuo movetur.

114. In India assidui imbres fluvios, et praesertim Gangem, purgant, putridamque colluviem ibidem accumulata ad mare vehunt. Hinc, si ficiior fuerit aestas, et inundationes minores, tum magis saevit epidemia. *Lind, Bengal, p. 14.*

115. Ineunte autem pluviosa tempestate, maxime saevit epidemia in Guinea, cujus vasti tractus
in

in coenofas paludes fubito mutantur, putridique et venenati halitus aërem prorfus implent. *Lind, Dif. 51.*

116. In Europa vero imbres qui fubinde tantum cadunt, nec regionem paludofam efficiunt, faepe utiles admodum funt, aërem nimirum refrigerant, et a noxiis effluviis purgant.

117. Itaque celeb. Pringle obfervat, milites maxime morbis fuiſſe obnoxios, cum calor eſſet maximus et pluviae minus frequentes. *P. 83.*

118. Sardinia etiam magis febribus vexatur, cum imbres deficiunt.

119. In Belgicis Provinciis fubterranea aqua adeo foli fuperficie vicina eſt, ut vix ulla ficca foſſula in iis inveniatur. Perſuaſum autem eſt celeb. Pringle, incolas eo magis eſſe febribus obnoxios, quo propior foli eſſet aqua fubterranea: Ejus autem diſtantia a puteorum altitudine facile aeſtimari poteſt. *Pringle, 3.*

S E C T. II.

Calor.

120. Calor major, humori praefertim ſuperadditus, vires enervat, et corpora magis poteſtatibus

bus

bus nocentibus obnoxia reddit: Sed et ad miasmatum ipsorum productionem saepe conducit.

121. Itaque, durante aestivo calore praesertim faeviunt epidemiae, quae et superveniente hyeme debellantur: Et in calidissimis regionibus, caeteris paribus, maxime perniciofa sunt effluvia, et severissima febrium symptomata. Nec mirum. Calor enim fermentationibus omnibus necessarius est, et mixtae animalium et vegetabilium substantiarum, quae in paludibus coacervantur, faraginis, solutionem et putrefactionem maxime promovet.

122. Frigus autem hyemis fermentationem omnem impedit; ideoque miasmata non eo tempore gignuntur. Deest et gradus caloris qui effluvia attollere valeat.

123. Sed per ver et aestatem diu concocta coluvies magnam miasmatum copiam, ineunte autumno, emittit.

S E C T. III.

Putredo.

124. Quamvis autem putredo per se palustres morbos excitare non valeat, ea tamen et in ex-

E

citanda

citanda miafmatum generatione, et in ipforum virulentia acuenda, non parum juvat. Eae itaque paludes quae majorem putrefacientium copiam continent, magis ideo perniciofae funt.

125. Guinea humida regio, innumeris infectis et plantis referta, quae mixta in paludibus computrefcunt, advenis ideo maxime eft perniciofa.

126. Indi fordes omnes in Gangi deponunt, et ibidem ipfa cadavera demergunt: Hujus autem aquae, poft inundationes, foediffimum limum fuper agros relinquunt, ex quo mox teterima miafmata exfurgunt. *Lind, Bengal.*

127. Cadavera in locis uliginofis fepulta, adeo peftifera effluvia emittunt, ut fofflores faepe morbo corripiantur: Nec ipfi qui propinquis et amicis exfequia celebrant, a pefte fint tuti. *Lind, Lancifi.*

S E C T. IV.

Aquarum Mixtura.

128. Nec parum refert ipfius aquae natura quae in paludem influit: Quo enim ea purior eft,

est, eo magis innoxia erit palus. Si autem e mari, vel e thermis, aquarum miscela in paludem effluet, multo magis metuenda erunt quae inde affurgent effluvia.

129. Lancisius observat, de agro Romano, nec non de Ferentensi, atque aliis locis ubi thermales aquae abundant, morbos inde ortos semper graves esse, quam qui a dulcium aquarum effluviis excitarentur. Perniciosissimam autem esse aquae falsae miscelam variis exemplis probat.

130. Targioni Tozzetti aquas falsas fluminis Salfero, in paludem Focchii fluentem, hujus insalubritatem multum augere putavit.

131. Inter alias causas quae epidemias adeo graves in India efficiunt, maris inundationes sine dubio adnumerari debent. Maris etenim aestus Gangis aquas per centum milliaria falsedine inficit, magnaue falsis copia vicinos campos post inundationem aspersos relinquit.

132. Decedente itaque maris aestu, aegri pejus se habere observati sunt: Magna enim coeni copia quae littora foedat maximam miasmatum copiam emittit, quae aërem inquinat, funestaque movet exacerbationes, quae Lunae influxui olim adscribi solebant. *Lind, Bengal.*

133. Civitas

133. Civitas Leidensis, licet aquis circumdata, salubris tamen fuit, usquedum maris aquae in fossis et lacunis immissae fuerint: Tum autem, saeviente epidemia, Sylvius le Boe ut iter mari intercluderetur consilium dedit, quo facto, cessavit epidemia.

134. Certa scilicet falis quantitas putredinem maxime promovet; ideoque fermentationem, quae miasmata evolvit, accelerare videtur.

C A P. III.

Pernoctatio.

135. Maxime perniciofa videtur in palustribus regionibus pernoctatio.

136. Itaque multos in vitae discrimen venisse, qui in Latio dormiverint; unde et universae regionis aërem, per totum autumnum, apud vulgus, pestiferum haberi, quod in palustribus locis somno indulserint, asserit Lancisius.

137.

137. Qui in palustribus Angliae tractibus bene mane surgere solent, ii febribus aliisque morbis maxime obnoxii videntur. *Lind, Eff. 76.*

138. Anno 1739, qui aquatum euntes, in Minorca insula pernoctabant, epidemia tunc saeviente correpti sunt; qui autem adveniente sera ad naves redibant, sani remanserunt. *Lind. Eff. 78. Vide supra (48.)*

139. Plurima alia exempla quae pernoctationem prope paludes esse perniciosam ostendunt, memorat Lind.

140. Cur autem nocte magis periculosa sit paludum vicinia, variae causae assignatae sunt quae minus probabiles videntur. At, cum per somnum vires vitales sint debiliores, sine dubio corpus miasmata virulentiam minus tunc effugere valet: Exhalationes autem ipsae forte copiosiores quae oriente Sole ab atmosphaera decidunt.

C A P. IV.

Quatenus Miasmata progrediantur.

141. Nisi autem flante vento, non procul ab ipsis paludibus miasmata aërem inquinari videntur.

142. Prima epidemia a Lancifio observata per humiliorem tantum civitatis Leoninae partem faevit.

143. Idem de Mutinensi epidemia anno 1690 observavit Rammazini; idem de Gandavia Eques Pringle.

144. Itaque Lind observat, quod anno 1765, cum funesta epidemia faeviret Pensacolae; nulli tamen ex iis qui in navibus, mille tantum passibus a littore stantibus, remanserunt, morbo correpti sunt. *Lind, Diff.* 171.

145. Epidemia quae urbem *Brading*, in insula Vecti infestat, raro mille ab ipsa urbe passus grafatur. *Lind, Diff.* 214.

146. Cum anno 1748, inundationibus pagus *Vucht*, in Brabantia vexaretur; tamen *Helvoit* alius pagus, quingentis tantum passibus a primo distans, morbi immunis fuit. *Pringle*, 63.

147. His exemplis ea addi debent, quae supra (86.—88.) de maris salubritate memoravimus.

148. Itaque, quo longius ab origine sua miasmata recedunt, eo minus eorum virulentia est metuenda.

149. Itaque, anno 1744, cum Britannica classis ad ostium Tiberis staret, eae naves quae littori propius erant, morbum contrahere ceperunt; quae
autem

autem longius remotae stabant, morbi immunes fuerunt. *Lind, Eff. 69.*

150. Inferior domorum pars magis effluviis e terra surgentibus obnoxia, et ideo magis insalubris videtur: Ita ut in eadem domo, qui superiorem partem occupabant, tuti et sani diutius remanserint, dum ii qui in humiliori parte degabant, illico correpti fuerint; quod celeberrimi Cullen observatione confirmatum est.

C A P. V.

An aliae sint Palustrium Morborum Causae?

151. Aliae quidem palustrium morborum assignatae sunt causae, quae autem nisi cum paludum effluviis concurrant, vel in genere innoxiae videntur, vel morbos a palustribus omnino diversos excitant.

S E C T.

S E C T I.

Aër.

152. Accuratus ille naturae phaenomenon observator, nec non veritatis cultor Sydenham, endemiorum praesertim morborum causam ab aëris ipsius mutatione pendere autumans, per plures annos aëris constitutionem sedulo notavit, variosque variis anni tempestatibus morbos faevientes describere conatus, quosdam in omnibus fere constitutionibus grassantes invenit, quos, ut minus ab aëris constitutione pendentes, intercurrentium nomine appellavit; alios, certo saltem ordine, juxta aëris constitutionem, progredi diu persuasum habuit: At, post longam observationem, sententiam tandem mutavit, aërisque dispositionem morborum symptomata quidem aliquando moderari, non tamen eos per se producere, fateri conatus est.

153. Itaque, cum pro comperto habuerit, alterationes, quoad sensibiles annorum qualitates, utcumque

utcumque dispares, morborum epidemicorum speciem non protulisse; et annos quoad manifestam aëris temperiem sibi plane consentientes, dispari admodum agmine infestari: Certam autem annorum seriem, quantumlibet annus unus ab alio, externa facie discrepaverit, omnes nihilominus in eadem febrium stationarium specie producenda convenisse: Constitutionis mutationem a secreta aliqua et abdita in terrae visceribus alteratione, atmosphaeram omnem pervadente, vel a corporum caelestium influxu aliquo, maxime pendere putavit. Pestem autem ipsam, praeter aëris constitutionem quae epidemiae faveret, a miasmate, vel seminio ex pestifero aliquo corpore, vel immediate, ac propiori consortio, vel mediate, ac per fomitem aliunde transmissio, pendere decrevit.

154. Multi autem post Sydenhamium, cum aëris constitutiones in variis locis per plures annos sedulo notaverint, nihil certum de morborum epidemicorum causis invenire potuerunt, nisi quod, post assiduos imbres, et subsequentes inundationes, frequentes fuerint intermittentes, quae ad miasmata facile referri debere videntur.

S E C T. II.

Ventus.

155. Ventus saepe morbos epidemicos excitasse creditus est, nec mirum. Adeo pestiferi sunt quorundam ventorum halitus, ut praesentem perniciem inferre videantur.

156. Talis est ventus dictas Samiel, qui in Lybiae et Arabiae desertis, viatoribus adeo infestus est, ut, si salvi effugere cupiant, simul ac nota quaedam in aëre mutatio hujus adventum praenuntiat, averfi in humum sese prostertere, dum urens halitus transiverit, cogantur.

157. Calidissimus enim est hic ventus a meridie Septentrionem versus, per Torridam Zonam excurrens: Praetereaque, magnam secum vehit subtilissimae arenae copiam: Pulmonibus itaque admissus, suffocatio plerumque sequitur; eoque flante, graves ophthalmiae grassantur. Effoetae autem in corpore vires, miasmatum venenum, eodem tempore in Ægypto, ob auctas Nili inundationes,

dationes, maxime virulentum, resistere minus valent. *Targioni Tozzetti. Lind.*

158. Eodem modo fervidus Vulturni halitus corpora laxa et debilia efficit: Nisi autem concurrente miasmate, febres intermittentes producere nunquam potest.

159. Multa ab antiquis et a recentioribus de venenato Austri halitu decantata fuerunt. At qui optime ostendit Lancisius, ipsum Austrum Romano quidem agro perniciosum fuisse, cum per propinquas paludes transiverit: Purgatis autem vel exsiccatis paludibus, lacunis, et cloacis, Austrum omnino fuisse innoxium, contendit.

160. Infelix solum Naronianum ventis per paludes transeuntibus perflatur. Aquilones enim montes arcent; sed ventis a meridie et occasu, per planitiem paludibus refertam flantibus, facilem aditum praebent.

161. Tractus in Etruria Valdinievole dictus, et morbis endemiis vexatus, ventis a meridie flantibus apertus patet, qui per vastas paludes transeunt, dum Septentrionem versus regio collibus undique cincta, vento est omnino impervia.

162. Teterrimus in Guinea nimbus, *Harmattan* vulgo nuncupatus, a pestilenti stagnantium aquarum

aquarum in regione *Benin* colluvie affurgens, Euronoti et Libanoti alis vectus, cum immensas paludes perflaverit, miserrimam remotissimis oris luem longe lateque diffundit.

163. Venti igitur suas dotes a regionibus ex quibus oriuntur, vel per quas transeunt, omnino acceptas referre videntur.

164. Ex supra dictis patet, quanta collium et praesertim sylvarum utilitas, quae palustria effluvia, ventis delata, arceant. Quam periculosa sit sylvarum quae prope paludes sunt excisio, multis exemplis ostendit Lancisius.

S E C T. III.

Aquae Epotae.

165. Aquarum ab incolis epotarum natura, ad regionis salubritatem vel insalubritatem multum conferre videtur. Quae itaque clarae, perspicuae, inodoraе, dulces, minus graves, ac cito calentes et frigescentes observantur, salubritatis notas habere creditae sunt. Et, si praeterea chemica analysi nihil in ipsis noxium inveniatur, et post diuturnum

num ufum innoxiae apparuerint, in nullam infalubritatis fufpicionem incidunt.

166. Tales autem effe Romani agri aquas, teftatur Lancifius ; eas itaque epidemicas excitaffe jure negat.

167. Cujus testimonio addi poteft celeberrimi Pringle obfervatio, nempe, milites aquas puriffimas epotaffe, dum nihilominus paluftribus morbis vexarentur.

168. Ipfe Princeps Eugenius, cum bellum gereret in Hungaria, aquam a Vindebona accerfitam epotans, crudeli tamen morbo correptus eft. *Lind, Eff.*

169. Non igitur aquarum falubritas epidemias arcere poteft, fi noxius adfit in aëre miasma. Cum autem rarius infalubres aquae inveniantur, nifi in coenofis tractibus, ipfarum infalubritas a miasmate praefertim pendere videtur.

170. Ipsae quidem paludum aquae, fi diu ftagnent, virulentae evadere poffunt, ita ut pisces in iis natantes, deteriores, imo et morbidi et infalubres, evadant. Quod Targioni Tozzetti de tractu dicto Valdinievole afferit.

171. Pisces etiam in fluvio Narone, infalubritatis nota infames funt. Et nonnunquam ipfi
enecti

eneſti inveniuntur : Avesque ipſae paluſtres aliquando iniisdem aquis occubuiffe dicuntur. *Pujati.*

S E C T. IV.

Diaeta.

172. Nec tamen liquet piſcium in aquis ſtagnantibus captorum carnem comeſtam paluſtres morbos unquam excitaffe. Nec quidem ipſos morbos ullis in diaeta erroribus adſcribi debere.

173. Varios quidem morbos a prava diaeta ortos fuiſſe, certum eſt. Sic carnes ſalitae, deficientibus oleribus, ſcorbutum excitare ſolent. Quaedam leprae ſpecies ab immoderato piſcium uſu ortum habuiſſe dicitur. Secale cornicularum dictum morbos ſpaſticos, quandoque et ſphacelum, produxiſſe memoratur. Et alii forſan in diaeta errores varios morbos excitare poſſunt. Quinam autem paluſtres morbos excitare valeant, nunquam compertum eſt. Sed in paluſtribus regionibus, qui ſaniſſimo victu utuntur, morbo tamen ſaepe correpti obſervantur.

174. Annonae caritas, quae civitates obsidione cinctas fatigat, pravo victu vel fame debilitatos milites, miasmatum actioni magis obnoxios reddere potest, nunquam autem per se morbos palustres excitasse memoratur.

175. Crapula etiam, temulentia, et commestationibus in locis palustribus, effoetae vires, miasmatis facile cedunt: Cum, e contra, salubris et lauta diaeta, quae fines a temperantia praescriptos non superet, corpora robustiora et a miasmate tutiora efficiet.

S E C T. V.

Quae debile Corpus reddunt.

176. Quod de diaeta observavimus, et de aliis quibuscumque causis quae debile corpus reddunt aequi certum est: Ipsae omnes corpus ad morbum quidem praedisponunt, qui, superveniente miasmate, excitatur.

CON-

C O N C L U S I O.

177. Multa quidem de cautelis quarum ope miasmata arceri, vel eorum vis eludi possit, tradita sunt, quae commodum forsan hic locum invenirent. Eae autem facile ab iis quae de paludum varietatibus, et de causis quae eas plus minusve noxias efficiunt, erui possunt.

178. Ipsarum paludum exsiccatio et purgatio, ab architecturae peritis praesertim petenda, satis diligenter et a Lancisio tractata sunt.

179. Quo autem modo miasma corpus afficiat, ut inde morbus excitetur, ad ipsius morbi causam proximam relegamus, quam nunc attingere non animus est, qui miasmata quatenus remotae sunt morborum causae considerare instituimus.

E L E N-

ELENCHUS RERUM.

PROOEMIUM. p. 1

PARS PRIMA.

C A P. I.

Quid sit Palus. 2

C A P. II.

Palustria loca esse insalubria probantur, 3

S E C T. I. *Ex Veterum Testimoniis.* 4

S E C T. II. *Ex Recentiorum Observatio-
nibus.* 7

C A P. III.

*Quinam Morbus palustribus Regionibus en-
demius.* 8

C A P. IV.

Morbi Causa Miasma palustre. 10

G

SECT.

S E C T. I. *Sub Coelo alias optimo Palu*
des noxiae. . . . 10

ART. 1. *Epidemiae in Roma et vicinis*
Locis. . . . 11

ART. 2. *In Britannia.* . . . 12

ART. 3. *In Belgicis Provinciis.* . . . 13

ART. 4. *In Hungaria.* . . . 14

ART. 5. *In Minorca.* . . . 15

ART. 6. *In Ægypto.* . . . ib.

ART. 7. *In Guinea.* . . . 17

ART. 8. *In Sinensi Imperio.* . . . ib

ART. 9. *In India Occidentali.* . . . 18

S E C T. II. *Subitus Morbi Impetus.* 18

S E C T. III. *Exsiccatis Paludibus, cessat*
Morbus. . . . 19

P A R S S E C U N D A.

C A P. I.

Quaenam Palustrium Effluviolorum Natura sit 22

S E C T.

S E C T. I. *Humor et Calor.* . . . 25

S E C T. II. *Putredo.* . . . 27

C A P. II.

Quae Paludes magis minusve noxiae. 30

S E C T. I. *Humor.* . . . 31

S E C T. II. *Calor.* . . . 32

S E C T. III. *Putredo..* . . . 33

S E C T. IV. *Aquarum Mixtura.* 34

C A P. III.

De Pernoctatione in locis palustribus. . . . 36

C A P. IV.

Quatenus Miasmata progrediantur. 37

C A P.

C A P. V.

An aliae sint Palustrum Morborum Causae? 39

S E C T. I. *Aër.* . . . 40

S E C T. II. *Ventus.* . . . 42

S E C T. III. *Aquae epotae.* . . . 44

S E C T. IV. *Diaeta.* . . . 46

S E C T. V. *Quae debile Corpus reddunt.* 47

C O N C L U S I O. . . . 48